2023/2418

26.10.2023

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2023/2418,

18. oktoober 2023,

millega luuakse instrument Euroopa kaitsetööstuse tugevdamiseks ühishangete kaudu (EDIRPA)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 173 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust ([1]),

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ([2])

ning arvestades järgmist:

(1) 11. märtsil 2022 Versailles's kohtunud ELi riigipead ja valitsusjuhid võtsid Venemaa agressioonisõja tõttu Ukraina vastu endile kohustuse suurendada Euroopa kaitsevõimet. Nad leppisid kokku, et suurendatakse märkimisväärselt kaitsekulutusi, töötatakse välja täiendavad stiimulid, et hoogustada liikmesriikide ühisinvesteeringuid kaitsevõime alastesse ühisprojektidesse ja ühishangetesse, investeeritakse rohkem kõigi missioonide ja operatsioonide teostamiseks vajalikesse võimetesse, edendatakse sünergiat ja innovatsiooni ning tugevdatakse ja arendatakse Euroopa kaitsetööstust, sealhulgas väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid (VKEd).

(2) Venemaa põhjendamatu sissetung Ukrainasse 24. veebruaril 2022 ja jätkuv agressioonisõda on selgelt näidanud, et olemasolevate puudujääkide kõrvaldamiseks on äärmiselt oluline tegutseda viivitamatult. Intensiivse sõjategevuse ja territoriaalsete konfliktide naasmine Euroopasse avaldab negatiivset mõju liidu ja liikmesriikide julgeolekule ning nõuab liikmesriikide suutlikkuse märkimisväärset suurendamist, et kõrvaldada kõige pakilisemad ja kriitilisemad puudujäägid, eelkõige need, mida on süvendanud kaitseotstarbeliste toodete vedu Ukrainasse.

(3) Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu on toonud jõuliselt esile vajaduse kohandada Euroopa kaitsesektori tehnoloogilist ja tööstuslikku baasi (EDTIB) struktuurimuutustega, tõhustada liidu sõjalist teadus- ja arendustegevust, ajakohastada sõjalist varustust ning tugevdada liikmesriikidevahelist koostööd kaitsevaldkonna hangete raames.

(4) Komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja esitasid 18. mail 2022 ühisteatise „Kaitseinvesteeringute puudujääkide analüüs ja edasised sammud“. Ühisteatises toodi esile juba aastaid ebapiisavate kaitsekulutuste mõju ja juhiti tähelepanu rahastamise, kaitsetööstuse ja kaitsevõimega seotud puudujääkide esinemisele liidu kaitsesektoris. Ühisteatises märgiti, et sõjategevuse taaspuhkemine Euroopas on toonud esile kuhjunud puudujäägid ja lüngad sõjalistes varudes, vähenenud tööstusliku tootmisvõimsuse ning piiratud ühishanked ja koostöö. Samuti toodi ühisteatises esile need puudujäägid, mis mõjutavad vahetult liikmesriikide relvajõudude tegevusvabadust, ja rõhutati, et viivitamata on vaja täiendada teatavaid varusid, et asendada vananenud sõjaline varustus, näiteks endises Nõukogude Liidus välja töötatud või toodetud varustus, ning tugevdada strateegilisi võimeid.

([1]) ELT C 486, 21.12.2022, lk 168.
([2]) Euroopa Parlamendi 12. septembri 2023. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 9. oktoobri 2023. aasta otsus.

(5) Ühisteatises pakuti välja ka solidaarsuse vaimus välja töötatud spetsiaalne lühiajaline instrument kui tööriist, mis motiveerib liikmesriike vabatahtlikult korraldama ühishankeid, et kõrvaldada koostöös kõige pakilisemad ja kriitilisemad puudujäägid, mis tulenevad eelkõige reageerimisest Venemaa agressioonisõjale Ukraina vastu.

(6) Väljapakutud uue spetsiaalse lühiajalise instrumendi eesmärk on aidata tõhustada kaitsevaldkonna ühishankeid ja tugevdada asjaomase liidu rahastamise kaudu liidu kaitsetööstusvõimet, sealhulgas suurendades kaitseotstarbeliste toodete tootmist. Samuti aitab see saavutada Euroopa Kaitseagentuuri juhtnõukogu poolt 2007. aastal kindlaks määratud ühist sihttaset – 35 % Euroopa varustuse ühishangete puhul.

(7) Seepärast peaks nende jõupingutuste keskmes olema Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi tugevdamine. Endiselt esineb probleeme ja puudujääke ning killustatust, mille tulemuseks on koostöömeetmete ebapiisavus ja toodete koostalitlusvõime puudumine.

(8) Käesolevas määruses sätestatud eristruktuur, rahastamiskõlblikkuse tingimused ja kriteeriumid on seotud kõnealuse spetsiaalse lühiajalise instrumendiga ning nende puhul on määravad konkreetsed asjaolud ja praegune hädaolukord.

(9) Praeguses kaitseturu olukorras, mida iseloomustab suurenenud julgeolekuoht ja realistlik võimalus suure intensiivsusega konflikti tekkeks, suurendavad liikmesriigid kiiresti oma kaitse-eelarvet ja soovivad osta kaitseotstarbeliste toodete sarnast varustust. Sellega on kaasnenud nõudlus tasemel, mis võib ületada Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi tootmisvõimsust, mis on praegu kohandatud rahuaja tootmiseks.

(10) Selle tulemusena võib ette näha tugevat hinnainflatsiooni ja pikemaid viivitusi tarneaegades, mis võib kahjustada liidu ja liikmesriikide julgeolekut. Kaitsetööstusel on vaja tagada tellimuste täitmiseks vajalik tootmisvõimsus ning kriitilise tähtsusega toorainete ja komponentide olemasolu. Sellega seoses võivad tootjad eelistada suuri tellimusi, mis võivad seada ohtu kõige kaitsetumad riigid, mis pole piisavalt suured ega oma rahalisi vahendeid suurte tellimuste tagamiseks.

(11) Praegune geopoliitiline olukord idanaabruse riikides on näidanud, et kuigi jõupingutuste dubleerimist tuleks vältida, võib mitmekesine kaitseturg aidata kaasa turul kohe kättesaadavate toodete mitmekesisusele ja seega olla kasulik liikmesriikide kiireloomuliste vajaduste piisavaks rahuldamiseks.

(12) Lisaks tuleks teha jõupingutusi, et suuremate kulutuste tulemuseks oleks oluliselt tugevam Euroopa kaitsesektori tehnoloogiline ja tööstuslik baas kogu liidus. Suuremad kaitseinvesteeringud ilma koordineerimise või koostööta võivad killustatust vaid süvendada.

(13) Võttes arvesse eespool nimetatud probleeme ja nendega seotud struktuurimuutusi, näib olevat vajalik kiirendada Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi kohandamist, et suurendada selle konkurentsivõimet ja tõhusust kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikliga 173 ning aidata seeläbi kaasa liikmesriikide kaitsetööstusvõime tugevdamisele ja reformimisele. Tööstuses esinevate puudujääkide kõrvaldamine peaks hõlmama kõige pakilisemate puudujääkide kiiret kõrvaldamist.

(14) Eelkõige tuleks stimuleerida ühisinvesteeringuid ja kaitsevaldkonna hankeid, kuna sellised koostöömeetmed tagaksid selle, et Euroopa kaitsesektori tehnoloogilises ja tööstuslikus baasis vajalike muudatuste tegemisel tehakse koostööd, vältides nii edasist killustumist ja suurendades koostalitlusvõimet.

(15) Selleks tuleks luua spetsiaalne lühiajaline instrument liikmesriikide koostöö suurendamiseks kaitsevaldkonna hangete etapis (edaspidi „instrument“). Instrument peaks motiveerima liikmesriike võtma koostöömeetmeid ja eelkõige juhul, kui nad korraldavad nende puudujääkide kõrvaldamiseks hankeid, tegema seda ühiselt, suurendades koostalitlusvõimet ning tugevdades ja reformides oma kaitsetööstusvõimet.

(16) Ilma et see piiraks eelarvepädeva institutsiooni õigusi, rahastatakse instrumendile eraldatud vahendeid kehtiva mitmeaastase finantsraamistiku raames, ilma et see mõjutaks vahendeid, mis on konkreetsete liidu meetmete puhul juba kulukohustustega seotud.

(17) Instrument peaks tasakaalustama ühishangetega kaasnevat keerukust ja nendega seotud riske, võimaldades samal ajal mastaabisäästu meetmete puhul, mida liikmesriigid võtavad, et tugevdada ja ajakohastada Euroopa kaitsesektori tehnoloogilist ja tööstuslikku baasi, pöörates erilist tähelepanu VKEdele ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatele, suurendades seeläbi liidu suutlikkust, kerksust ja tarnekindlust. Ühishangete soodustamise tulemusel väheneks ka halduskoormus ja asjakohaste süsteemide olelusringi juhtimisega seotud kulud. Instrumendiga peaksid kaasnema jõupingutused Euroopa kaitse- ja julgeolekuturgude, -teenuste ja -süsteemide tugevdamiseks ning võrdsete võimaluste tagamine kõikide liikmesriikide tarnijatele. Ühisturul ühishangete korraldamine Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi jaoks võimaldab mastaabisäästu ning tagab tootmise ja tehnoloogia innovatsiooni ja tõhususe.

(18) Instrument tugineb komisjoni, liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ning kaitseagentuuri juhi loodud kaitsevaldkonna ühishangete rakkerühma tööle ja võtab seda arvesse kooskõlas 18. mai 2022. aasta ühisteatisega, et koordineerida väga lühiajalisi kaitsevaldkonna hankevajadusi ning teha koostööd liikmesriikide ja liidu kaitsetööstuse tootjatega, et toetada ühishankeid varude täiendamiseks, pidades eelkõige silmas Ukrainale antavat toetust.

(19) Euroopa julgeolekuolukord nõuab kiiret arutelu selle üle, kuidas vähendada liigset killustatust liidu eraldiseisvate algatuste tõttu ning kuidas asjakohaseid instrumente strateegiliselt siduda. Instrument on mõeldud sidususe tagamiseks olemasolevate liidu kaitsevaldkonna koostööalgatustega, nagu võimearendusplaan, kaitseküsimuste igaaastane kooskõlastatud läbivaatamine, Euroopa Kaitsefond ja alaline struktureeritud koostöö, ning tekitama sünergiat teiste liidu programmidega. Instrument vastab täielikult julgeoleku- ja kaitsevaldkonna strateegilise kompassi eesmärkidele. Asjakohasel juhul võib arvesse võtta ka piirkondlikke ja rahvusvahelisi prioriteete, sealhulgas NATO kontekstis kehtestatud prioriteedid, tingimusel et need on kooskõlas liidu prioriteetidega, ei takista ühegi liikmesriigi ega assotsieerunud riigi osalemist ja arvestavad vajadusega vältida tarbetut dubleerimist.

(20) Kuna instrumendi eesmärk on suurendada liidu kaitsetööstuse konkurentsivõimet ja tõhusust, tuleks sellest kasu saamiseks sõlmida ühishankelepingud töövõtjate ja alltöövõtjatega, kes on asutatud liidus või assotsieerunud riikides ja kes ei ole mitteassotsieerunud kolmandate riikide või mitteassotsieerunud kolmandate riikide üksuste kontrolli all. Selles kontekstis peaks kontroll töövõtja või alltöövõtja üle tähendama võimet otsustavalt mõjutada töövõtjat või alltöövõtjat kas otse või kaudselt ühe või mitme vahepealse õigussubjekti kaudu. Lisaks peaksid liidu ja liikmesriikide julgeoleku- ja kaitsehuvide tagamiseks ühishankega seotud töövõtjate ja alltöövõtjate taristu, rajatised, varad ja ressursid, mida kasutatakse kõnealuse hanke jaoks, paiknema liikmesriigi või assotsieerunud riigi territooriumil.

(21) Teatavate asjaolude korral peaks olema võimalik teha erand põhimõttest, mille kohaselt ei tohi töövõtjad ega alltöövõtjad, kes on seotud instrumendist toetatava ühishankega, olla mitteassotsieerunud kolmandate riikide või mitteassotsieerunud kolmandate riikide üksuste kontrolli all. Sellises kontekstis peaks liidus või assotsieerunud riigis asutatud, kuid mitteassotsieerunud kolmanda riigi või mitteassotsieerunud kolmanda riigi üksuse kontrolli all oleval töövõtjal või alltöövõtjal olema võimalik osaleda ühishankega seotud töövõtja või alltöövõtjana, tingimusel et on täidetud liidu ja selle liikmesriikide julgeoleku- ja kaitsehuvidega seotud ranged tingimused, mis on kehtestatud ühise välis- ja julgeolekupoliitika raames vastavalt Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) V jaotisele, sealhulgas seoses sellega, mis puudutab Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi tugevdamist.

(22) Lisaks peaks ühishankemenetlused ja -lepingud sisaldama nõuet ka selle kohta, et kõnealuse kaitseotstarbelise toote suhtes ei kehtiks mitteassotsieerunud kolmanda riigi või mitteassotsieerunud kolmanda riigi üksuse piirangut, mis piirab liikmesriikide võimalust kõnealust kaitseotstarbelist toodet kasutada. Kiireloomulistel juhtudel, kui Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi suutlikkus kõrvaldada kõige pakilisemad ja kriitilisemad liikmesriikide varude puudujäägid ei ole piisav või kui see ei suuda vajalikke kaitseotstarbelisi tooteid piisava aja

jooksul pakkuda, ei tuleks kõnealust nõuet kohaldada, kui hangitud tooteid kasutati enamiku ühishankes osalevate liikmesriikide relvajõududes enne 24. veebruari 2022. Kõnealuse erandi kohaldamisel peaksid ühishankes osalevad riigid uurima, kas piirangut põhjustavate komponentide asendamine liidust või assotsieerunud riikidest pärit piiranguteta komponentidega on teostatav.

(23) Vajaliku soodustava mõju saavutamiseks peaksid instrumendi raames antavad toetused olema antud kuludega sidumata rahastamise vormis ning peaksid põhinema ühishankeprotsessi tööpakettidele, vahe- või lõppeesmärkidele vastavate tulemuste saavutamisel.

(24) Et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendusvolitused seoses mitmeaastase tööprogrammi vastuvõtmisega, et määrata kindlaks rahastamisprioriteedid ja kohaldatavad rahastamistingimused. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011 ([3]).

(25) Ergutava mõju saavutamiseks peaks igale meetmele antava liidu toetuse taset olema võimalik diferentseerida selliste tegurite alusel nagu ühishanke keerukus, koostöö omadused või osalevate liikmesriikide või assotsieerunud riikide arv või täiendavate liikmesriikide või assotsieerunud riikide kaasamine olemasolevasse koostöösse, kuid see ei tohiks ületada 15 % rahastamisvahendi kogueelarvest ning selle ülempiir peaks olema 15 % ühishankelepingu hinnangulisest maksumusest liikmesriikide ja assotsieerunud riikide konsortsiumi kohta. Kuna hankemenetluste, sealhulgas suurema arvu töövõtjatega või ostetud seadmete kolmandatesse riikidesse toimetamisega seotud kulud on tavaliselt suuremad, tuleks ülempiiri suurendada 20 %-ni kogueelarvest ja 20 %-ni ühise hankelepingu hinnangulisest maksumusest liikmesriikide ja assotsieerunud riikide konsortsiumi kohta juhul, kui Ukraina või Moldova on üks hankemeetme raames täiendavalt hangitavate kaitseotstarbeliste toodete koguste saajatest või kui vähemalt 15 % ühishankelepingu hinnangulisest maksumusest eraldatakse VKEdele või keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatele kui töövõtjatele või alltöövõtjatele. Täiendavate kaitseotstarbeliste toodete koguste hankimine Ukrainale ja Moldovale peaks olema võimalik osalevate liikmesriikide nõusolekul, võttes arvesse nende kahe liidu kandidaatriigi erilist julgeolekuolukorda, mis tuleneb Venemaa agressioonisõjast Ukraina vastu.

(26) Liikmesriigid ja assotsieerunud riigid peaksid määrama nende nimel ühishanke korraldava hankija. See hankija peaks olema liikmesriigis või assotsieerunud riigis asutatud avaliku sektori hankija Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/24/EL ([4]) artikli 2 lõike 1 punktis 1 ja direktiivi 2014/25/EL ([5]) artikli 3 lõikes 1 määratletud tähenduses, Euroopa Kaitseagentuur või rahvusvaheline organisatsioon.

(27) Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) 2018/1046 ([6]) (edaspidi „finantsmäärus“) artikli 193 lõikele 2 võib toetust anda juba alustatud meetmele, tingimusel et avalduse esitaja suudab tõendada vajadust alustada meedet enne toetuslepingu allakirjutamist. Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu on põhjustanud drastilise muutuse kaitseturu tingimustes, millega Euroopa kaitsesektori tehnoloogiline ja tööstuslik baas peab ajaliselt väga piiratud keskkonnas kohanema. Võttes arvesse kõnealuse kohandamise kiireloomulisust ja tõsidust ning siseturu ja asjaomaste kaitseotstarbeliste toodete tarneahelate edasise killustumise ohu olemasolu, olid ühishangete alast koostööd alustavate liikmesriikide meetmed viivitamatult vajalikud, et saata oluline signaal turule

([3]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13).

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 65).

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/25/EL, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ (ELT L 94, 28.3.2014, lk 243).

([6]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrus (EL, Euratom) 2018/1046, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012 (ELT L 193, 30.7.2018, lk 1).

ja Euroopa kaitsesektori tehnoloogilisele ja tööstuslikule baasile. Seetõttu peaks olema liidul võimalik anda varakult rahalist toetust. Erandina finantsmääruse artiklist 193 peaks rahastamisotsuses seega olema võimalik ette näha rahalise toetuse andmine meetmetele, mis hõlmavad ajavahemikku alates 24. veebruarist 2022, isegi kui nendega alustati enne toetusavalduse esitamist, tingimusel et neid ei lõpetata enne toetuslepingu allkirjastamist.

(28) Käesolev määrus ei piira Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/81/EÜ ([7]) sätete kohaldamist. Käesolevas määruses sätestatakse siiski konkreetsemad rahastamiskõlblikkuse nõuded. Direktiivis 2009/81/EÜ on sätestatud, et liikmesriigid võivad lisada oma õigusaktidesse võimaluse kehtestada lepingu dokumentatsioonis tarnekindluse või teabeturbega seotud nõudeid. Käesolev määrus tugineb direktiivi 2009/81/EÜ nendele sätetele ja kehtestab hankijale kohustused seoses rahastamiskõlblikkuse nõuetega, mis tuleb lisada hankelepingu dokumentatsiooni. Sellised kohustused peaksid olema ülimuslikud nendega vastuolus olevate selle liikmesriigi ja assotsieerunud riikide õigusaktide suhtes, kus hankija on asutatud.

(29) Komisjoni soovituse (EL) 2018/624 ([8]) eesmärk on lihtsustada kaitsevaldkonna VKEde ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate piiriülest turulepääsu. Eelkõige kutsutakse selles liikmesriike üles kasutama direktiiviga 2009/81/EÜ ette nähtud paindlikkust, näiteks artiklis 21 sätestatud paindlikkust või suuremat riigihankelepingu osade või e-riigihangete kasutamist. Samuti kutsutakse liikmesriike üles leevendama hankemenetlusest tulenevat halduskoormust, tagades eelkõige teabepäringute või valikukriteeriumide proportsionaalsuse. Käesoleva määruse kontekstis peaks liikmesriikide ja assotsieerunud riikide määratud hankija järgima ühishanke läbiviimisel võimalikult palju komisjoni soovitusi, tagamaks, et VKEdel oleks toetatavatele hangetele õiglane juurdepääs.

(30) Käesoleva määrusega kehtestatakse instrumendi rahastamispakett ajavahemikuks alates 27. oktoobrist 2023 kuni 31. detsembrini 2025 ning see on iga-aastase eelarvemenetluse käigus Euroopa Parlamendi ja nõukogu peamine lähtesumma Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni 16. detsembri 2020. aasta institutsioonidevahelise kokkuleppe, mis käsitleb eelarvedistsipliini, eelarvealast koostööd ning usaldusväärset finantsjuhtimist, samuti uusi omavahendeid, sealhulgas uute omavahendite kasutuselevõtmise suunas liikumise tegevuskava, ([9]) punkti 18 tähenduses.

(31) Finantsmääruse, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 883/2013 ([10]) ning nõukogu määruste (EÜ, Euratom) nr 2988/95, ([11]) (Euratom, EÜ) nr 2185/96 ([12]) ja (EL) 2017/1939 ([13]) kohaselt tuleb liidu finantshuve kaitsta proportsionaalsete meetmetega, sealhulgas meetmetega, mis seonduvad õigusnormide rikkumise, sealhulgas kelmuste või pettuste ärahoidmise, avastamise, kõrvaldamise ja uurimisega, kaotatud, alusetult makstud või ebaõigesti kasutatud summade sissenõudmise ning asjakohasel juhul halduskaristuste kehtestamisega. Eelkõige on Euroopa Pettustevastasel Ametil (OLAF) vastavalt määrustele (Euratom, EÜ) nr 2185/96 ja (EL, Euratom) nr 883/2013 õigus korraldada juurdlusi, sealhulgas kohapealseid kontrolle ja inspekteerimisi, et teha kindlaks, kas

([7]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/81/EÜ, millega kooskõlastatakse teatavate kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas ostjate poolt sõlmitavate ehitustööde ning asjade ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise kord ja muudetakse direktiive 2004/17/EÜ ja 2004/18/EÜ (ELT L 216, 20.8.2009, lk 76).

([8]) Komisjoni 20. aprilli 2018. aasta soovitus (EL) 2018/624 kaitsevaldkonna allhankijate ja VKEde piiriülese turulepääsu kohta (ELT L 102, 23.4.2018, lk 87).

([9]) ELT L 433 I, 22.12.2020, lk 28.

([10]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. septembri 2013. aasta määrus (EL, Euratom) nr 883/2013, mis käsitleb Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlusi ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1073/1999 ja nõukogu määrus (Euratom) nr 1074/1999, (ELT L 248, 18.9.2013, lk 1).

([11]) Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT L 312, 23.12.1995, lk 1).

([12]) Nõukogu 11. novembri 1996. aasta määrus (Euratom, EÜ) nr 2185/96, mis käsitleb komisjoni tehtavat kohapealset kontrolli ja inspekteerimist, et kaitsta Euroopa ühenduste finantshuve pettuste ja igasuguse muu eeskirjade eiramiste eest (EÜT L 292, 15.11.1996, lk 2).

([13]) Nõukogu 12. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1939, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri asutamisel (ELT L 283, 31.10.2017, lk 1).

on esinenud kelmust või pettust, korruptsiooni või muud liidu finantshuve kahjustavat ebaseaduslikku tegevust. Euroopa Prokuratuuril on määruse (EL) 2017/1939 kohaselt õigus uurida liidu finantshuve kahjustavaid kuritegusid, nii nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2017/1371, ([14]) ja esitada süüdistusi. Vastavalt finantsmäärusele peab iga isik või üksus, kes saab liidu rahalisi vahendeid, tegema liidu finantshuvide kaitsel täielikult koostööd, andma komisjonile, OLAFile, kontrollikojale ning nende liikmesriikide puhul, kes osalevad määruse (EL) 2017/1939 kohases tõhustatud koostöös, Euroopa Prokuratuurile vajalikud õigused ja nõutava juurdepääsu ning tagama, et kolmandad isikud, kes on kaasatud liidu vahendite haldamisse, annavad samaväärsed õigused.

(32) Nõukogu otsuse (EL) 2021/1764 ([15]) artikli 85 lõike 1 kohaselt on ülemeremaal või -territooriumil asutatud isikud ja üksused rahastamiskõlblikud vastavalt instrumendi reeglitele ja eesmärkidele ning võimalikule korrale, mida kohaldatakse liikmesriigi suhtes, millega asjaomane ülemeremaa või territoorium seotud on.

(33) Käesoleva määruse kohaldamisel tuleks kaitseotstarbeliste toodete all mõista direktiivi 2009/81/EÜ kohaldamisalasse kuuluvaid tooteid, nagu on sätestatud nimetatud määruse artiklis 2, eelkõige tooteliikidena, mis on kantud nõukogu 15. aprilli 1958. aasta otsuses 255/58 ([16]) sätestatud relvade, laskemoona ja sõjavarustuse loetellu. See loetelu hõlmab ainult varustust, mis on välja töötatud, arendatud ja toodetud sõjaliseks eriotstarbeks. Samas on loetelu üldine ja seda tuleb tõlgendada laialt, arvestades tehnoloogia, riigihankepoliitika ja sõjaliste nõuete arengut, mis toob kaasa uut liiki varustuse väljatöötamise, näiteks liidu ühise sõjaliste kaupade nimekirja põhjal. Käesoleva määruse kohaldamisel peaks kaitseotstarbelised tooted hõlmama ka tooteid, mis töötati algselt välja küll tsiviilkasutuseks, kuid mida on hiljem kohandatud sõjaliseks otstarbeks relvadena, laskemoonana või sõjavarustusena kasutamiseks.

(34) ELi lepingu artikli 4 lõike 2 kohaselt jääb riiklik julgeolek iga liikmesriigi ainuvastutusse. Liikmesriigid määravad kooskõlas riigisiseste õigusnormidega kindlaks omavahelise korra, mida kohaldatakse ühishangete puhul kasutatava salastatud teabe kaitsmise suhtes.

(35) Komisjon kaitseb ELi salastatud teavet kooskõlas julgeolekunormidega, mis on sätestatud komisjoni otsuses (EL, Euratom) 2015/444 ([17]). Kooskõlas nõukogus kokku tulnud Euroopa Liidu liikmesriikide vahelise 4. mai 2011. aasta kokkuleppega, mis käsitleb Euroopa Liidu huvides vahetatava salastatud teabe kaitset, ([18]) ja nõukogu otsusega 2013/488/EL ([19]) tagavad liikmesriigid ELi salastatud teabe puhul samaväärse kaitsetaseme, kui on ette nähtud nõukogu julgeolekueeskirjadega, mis on sätestatud otsuses 2013/488/EL.

(36) Komisjon peaks koostama instrumendi hindamisaruande ning esitama selle hiljemalt 31. detsembril 2026 Euroopa Parlamendile ja nõukogule. Hindamisaruandes tuleks hinnata instrumendi raames võetud meetmete mõju ja tulemuslikkust, mõeldes samal ajal kriitiliselt ette kõigi liidu kaitsevaldkonna tarneahelas vajalike komponentide tagamisele, pidades silmas tarnekindluse olulisust ja Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi

([14]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1371, mis käsitleb võitlust liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu kriminaalõiguse abil (ELT L 198, 28.7.2017, lk 29).

([15]) Nõukogu 5. oktoobri 2021. aasta otsus (EL) 2021/1764 ülemeremaade ja -territooriumide Euroopa Liiduga assotsieerimise kohta, sealhulgas ühelt poolt Euroopa Liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahelised suhted (otsus ÜMTde, sealhulgas Gröönimaa assotsieerimise kohta) (ELT L 355, 7.10.2021, lk 6).

([16]) Otsus, milles kehtestatakse asutamislepingu endise artikli 223 (praegu artikkel 296) lõike 1 punkti b sätete kohaldamisalasse kuuluvate toodete (relvad, laskemoon ja sõjatehnika) loetelu (dok 255/58). 15. aprilli 1958. aasta protokoll: dok 368/58.

([17]) Komisjoni 13. märtsi 2015. aasta otsus (EL, Euratom) 2015/444 ELi salastatud teabe kaitseks vajalike julgeolekunormide kohta (ELT L 72, 17.3.2015, lk 53).

([18]) ELT C 202, 8.7.2011, lk 13.

([19]) Nõukogu 23. septembri 2013. aasta otsus 2013/488/EL ELi salastatud teabe kaitseks vajalike julgeolekueeskirjade kohta (ELT L 274, 15.10.2013, lk 1).

toimimist. Lisaks tuleks hindamisaruandes kindlaks teha tooraine, komponentide ja tootmisvõimsusega seotud puudujäägid ja kriitilised sõltuvused mitteassotsieerunud kolmandatest riikidest, tuginedes elutähtsa tehnoloogia vaatluskeskuse raames tehtud tööle. Hindamisaruanne peaks andma teavet komisjoni tööks tehnoloogia tegevuskavadega, sealhulgas leevendusmeetmetega, et kõrvaldada need puudujäägid ja kriitilised sõltuvused.

(37) Käesoleva määruse kohaldamine ei piira liikmesriikide kaalutlusõigust kaitseotstarbeliste toodete ekspordipoliitika osas.

(38) Kuna käesoleva määruse eesmärki ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas ELi lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.

(39) Selleks et käesoleva määruse rakendamine saaks alata nii kiiresti kui võimalik, peaks see jõustuma võimalikult kiiresti,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Reguleerimisese

Käesoleva määrusega luuakse ajavahemikuks alates 27. oktoobrist 2023 kuni 31. detsembrini 2025 lühiajaline instrument Euroopa kaitsetööstuse tugevdamiseks ühishangete kaudu (edaspidi „instrument“).

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „ühishange“ – hange, mille korraldavad ühiselt vähemalt kolm liikmesriiki;

2) „kontroll töövõtja või alltöövõtja üle“ – võime otsustavalt mõjutada töövõtjat või alltöövõtjat kas otse või kaudselt ühe või mitme vahepealse õigussubjekti kaudu;

3) „juhtimisstruktuur“ – õigussubjekti organ, mis on moodustatud vastavalt riigisisesele õigusele ja mis annab asjakohasel juhul aru tegevjuhile ning millel on õigus määrata kindlaks kõnealuse õigussubjekti strateegia, eesmärgid ja üldine suund ning mis teeb järelevalvet ja seiret juhtimisotsuste tegemise üle;

4) „mitteassotsieerunud kolmanda riigi üksus“ – õigussubjekt, mis on asutatud mitteassotsieerunud kolmandas riigis, või õigussubjekt, mis on asutatud liidus või assotsieerunud riigis, aga mille juhtimisstruktuur paikneb mitteassotsieerunud kolmandas riigis;

5) „hankija“ – direktiivi 2014/24/EL artikli 2 lõike 1 punktis 1 ja direktiivi 2014/25/EL artikli 3 lõikes 1 määratletud avaliku sektori hankija, kes on asutatud liikmesriigis või assotsieerunud riigis, Euroopa Kaitseagentuur või rahvusvaheline organisatsioon, ning kelle liikmesriigid ja assotsieerunud riigid on määranud oma nimel ühishanget korraldama;

6) „kaitseotstarbelised tooted“ – direktiivi 2009/81/EÜ artikli 2 reguleerimisalasse kuuluvad tooted, sealhulgas lahingumeditsiinivarustus;

7) „salastatud teave“ – mis tahes vormis teave või materjal, mille loata avaldamine võib ühel või teisel määral kahjustada liidu või ühe või mitme liikmesriigi huve ning millel on ELi salastusmärge või sellele vastav salastusmärge vastavalt nõukogus kokku tulnud Euroopa Liidu liikmesriikide kokkuleppele, mis käsitleb Euroopa Liidu huvides vahetatava salastatud teabe kaitset ([20]);

8) „tundlik teave“ – salastamata teave ja andmed, mida peab kaitsma loata juurdepääsu või avaldamise eest liidu või asjakohasel juhul liikmesriigi õiguses sätestatud kohustuste tõttu või selleks, et kaitsta füüsilise või juriidilise isiku privaatsust või turvalisust.

Artikkel 3

Eesmärgid

1. Instrumendil on järgmised eesmärgid:

a) tugevdada Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi konkurentsivõimet ja tõhusust, sealhulgas VKEsid ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjaid, et tagada vastupanuvõimelisem ja turvalisem liit, eelkõige kiirendades koostööpõhiselt tööstuse kohanemist struktuurimuutustega, sealhulgas luues ja suurendades oma tootmisvõimsust ning avades tarneahelad piirüleseks koostööks kogu liidus, võimaldades seeläbi Euroopa kaitsesektori tehnoloogilisel ja tööstuslikul baasil pakkuda liikmesriikidele vajalikke kaitseotstarbelisi tooteid;

b) tugevdada osalevate liikmesriikide vahelist koostööd kaitsevaldkonna hankemenetlustes, et aidata kaasa solidaarsusele, ennetada väljatõrjumist, suurendada avaliku sektori kulutuste tõhusust ja vähendada liigset killustatust, soodustades lõppkokkuvõttes kaitsesüsteemide suuremat standardimist ja aidates luua liikmesriikide kaitsevõimete suuremat koostalitlusvõimet**,** säilitades ühtlasi liikmesriikidele ja tarneahelas kättesaadavate toodete konkurentsivõime ja mitmekesisuse.

2. Lõikes 1 sätestatud eesmärkide saavutamisel pööratakse erilist tähelepanu sellele, et tugevdada ja arendada kogu liidus Euroopa kaitsesektori tehnoloogilist ja tööstuslikku baasi, et võimaldada sellel tegeleda eelkõige kõige pakilisemate ja kriitilisemate kaitseotstarbeliste toodetega seotud vajadustega, eelkõige nendega, mis on ilmnenud seoses reaktsiooniga Venemaa agressioonisõjale Ukraina vastu või mida see reaktsioon on süvendanud, näiteks kaitseotstarbeliste toodete saatmine Ukrainasse, võttes arvesse julgeoleku- ja kaitsevaldkonna strateegilise kompassi eesmärke ja kaitsevaldkonna ühishangete rakkerühma tööd. Seda võib saavutada selliste varude täiendamisega, mis on kaitseotstarbeliste toodete Ukrainasse toimetamise tõttu ammendunud, sealhulgas turul kättesaadava varustusega, samuti vananenud varustuse asendamisega ning võimete tugevdamisega.

Artikkel 4

Eelarve

1. Instrumendi rakendamise rahastamispakett ajavahemikul alates 27. oktoobrist 2023 kuni 31. detsembrini 2025 on 300 miljonit eurot jooksevhindades.

2. Lõikes 1 nimetatud rahastamispaketti võib kasutada instrumendi rakendamiseks antava tehnilise ja haldusabi jaoks, näiteks ettevalmistus-, seire-, kontrolli-, auditeerimis- ja hindamistoiminguteks, sealhulgas infotehnoloogiasüsteemide jaoks.

([20]) ELT C 202, 8.7.2011, lk 13.

3. Eelarve jagatud täitmise raames liikmesriikidele eraldatud vahendeid võib nende taotlusel kanda üle instrumenti vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 ([21]) asjakohastes sätetes sätestatud tingimustele. Komisjon haldab neid rahalisi vahendeid otse kooskõlas finantsmääruse artikli 62 lõike 1 esimese lõigu punktiga a. Neid vahendeid kasutatakse asjaomase liikmesriigi huvides.

4. Pikemalt kui ühe eelarveaasta vältel võetavate meetmetega kaasnevad eelarvelised kulukohustused võib jagada aastaste osamaksetena mitmele aastale.

Artikkel 5

Assotsieerunud riigid

Instrumendis võivad osaleda Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni need liikmed, kes on ühtlasi Euroopa Majanduspiirkonna liikmed (edaspidi „assotsieerunud riigid“), vastavalt Euroopa Majanduspiirkonna lepingus sätestatud tingimustele.

Artikkel 6

Liidu rahastamise rakendamine ja vormid

1. Instrumenti rakendatakse eelarve otsese täitmise korras vastavalt finantsmäärusele.

2. Liidu rahastamine soodustab liikmesriikidevahelist koostööd, et täita artiklis 3 sätestatud eesmärgid. Rahalise toetuse andmisel võetakse arvesse ühishanke koostööpõhist olemust ja vajadust saavutada koostööle motiveerimiseks vajalik soodustav mõju.

3. Erandina finantsmääruse artiklist 193 ja kui see on meetme rakendamiseks vajalik, võib rahaline toetus hõlmata meetmeid, millega on alustatud enne kõnealuse meetme jaoks rahalise toetuse taotlemise kuupäeva, tingimusel et kõnealuste meetmetega ei alustatud enne 24. veebruari 2022 ja neid ei ole viidud lõpule enne toetuslepingu allkirjastamist. Tagasiulatuvalt rahastamiskõlblikud meetmed peavad vastama kõikidele käesoleva määruse artiklites 8 ja 9 sätestatud rahastamiskõlblikkuse kriteeriumidele.

4. Eelarve otsese täitmise korras rakendatavaid toetusi antakse ja hallatakse kooskõlas finantsmääruse VIII jaotisega.

Artikkel 7

Kuludega sidumata rahastamise kasutamine

1. Toetust antakse finantsmääruse artikli 180 lõike 3 kohaselt kuludega sidumata maksete vormis.

2. Igale meetmele antava liidu toetuse taseme võib kindlaks määrata järgmiste tegurite alusel:

a) ühishanke keerukus, kusjuures hanke maksumuse esialgseks näitajaks võib olla osa ühishankelepingu hinnangulisest maksumusest ja sarnaste meetmete võtmisel saadud kogemused;

b) koostöö aspektid, mis tõenäoliselt suurendavad koostalitlusvõime tulemusi ning saadavad tööstusele signaale pikaajalisteks investeeringuteks, või

([21]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.6.2021, lk 159).

c) osalevate liikmesriikide või assotsieerunud riikide arv või täiendavate liikmesriikide või assotsieerunud riikide kaasamine olemasolevasse koostöösse.

3. Liidu rahaline toetus igale meetmele ei ületa 15 % artikli 4 lõikes 1 osutatud summast ning selle ülemmäär on 15 % ühishankelepingu hinnangulisest maksumusest liikmesriikide ja assotsieerunud riikide konsortsiumi kohta.

4. Erandina käesoleva artikli lõikest 3 võib liidu rahaline toetus igale meetmele ulatuda 20 %-ni artikli 4 lõikes 1 osutatud summast ning selle ülemmäär on 20 % ühishankelepingu hinnangulisest maksumusest, kui on täidetud vähemalt üks järgmistest tingimustest:

a) Ukraina või Moldova on üks hankemeetme raames kaitseotstarbeliste toodete täiendavalt hangitavate koguste saajatest kooskõlas artikli 9 lõikega 3;

b) vähemalt 15 % ühishankelepingu hinnangulisest maksumusest eraldatakse VKEdele või keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatele kui töövõtjatele või alltöövõtjatele.

Artikkel 8

Rahastamiskõlblikud meetmed

1. Rahastamiskõlblikud on üksnes meetmed, mis vastavad kõigile järgmistele instrumendi raames antava liidu rahastamise kriteeriumidele:

a) need hõlmavad artiklis 10 osutatud rahastamiskõlblike üksuste koostööd kõige pakilisemate ja kriitilisemate kaitseotstarbeliste toodete alaseid vajadusi rahuldavate ühishangete jaoks ning rakendavad artiklis 3 sätestatud eesmärke;

b) need hõlmavad uut koostööd, sealhulgas olemasolevas raamistikus, või olemasoleva koostöö laiendamist vähemalt ühele uuele liikmesriigile või assotsieerunud riigile;

c) need viib ellu vähemalt kolme liikmesriigi konsortsium;

d) need vastavad artiklis 9 sätestatud täiendavatele tingimustele.

2. Järgmised meetmed ei ole rahastamiskõlblikud:

a) meetmed, mis on seotud kohaldatava rahvusvahelise õigusega keelatud kaupade või teenuste ühishangetega;

b) meetmed, mis on seotud ühishangetega selliste autonoomsete surmavate relvade ostmiseks, mille üle puudub inimeste vastu suunatud rünnakutes sihtmärkide valimisel ja ründeotsuse tegemisel tegelik inimkontroll.

Artikkel 9

Täiendavad rahastamiskõlblikkuse tingimused

1. Ühishankes osalevad liikmesriigid ja assotsieerunud riigid määravad ühehäälselt hankija, kes tegutseb kõnealuses ühishankes nende nimel. Hankija korraldab hankemenetlused ja sõlmib nende tulemusel ettevõtjatega osalevate riikide nimel lepingud. Hankija võib osaleda meetmes toetusesaajana ja tegutseda konsortsiumi koordinaatorina ning seetõttu võib tal olla võimalik hallata ja kombineerida instrumendi ning osalevate liikmesriikide ja assotsieerunud riikide vahendeid.

Käesolev määrus ei piira selliste õigusnormide kohaldamist, millega kooskõlastatakse teatavate kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas ostjate poolt sõlmitavate ehitustööde ning asjade ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise kord, nagu on sätestatud direktiivis 2009/81/EÜ.

2. Lõikes 1 osutatud hankemenetlused põhinevad kokkuleppel, millele kirjutavad tööprogrammis sätestatud tingimustel alla osalevad liikmesriigid ja assotsieerunud riigid koos hankijaga. Kokkuleppes määratakse eelkõige kindlaks praktiline kord, mis reguleerib ühishanke korraldamist ja otsustusprotsessi seoses menetluse valiku, pakkumuste hindamise ja lepingu sõlmimisega.

3. Lõikes 2 osutatud lepinguga võib anda hankijale loa hankida asjaomase kaitseotstarbelise toote lisakoguseid Ukraina või Moldova jaoks. Selle loa kiidavad ühehäälselt heaks ühishankes osalevad liikmesriigid.

Selline täiendav hankekord ei piira kohaldatava liidu õiguse kohaldamist ning on kooskõlas kaitseotstarbeliste toodete eksporti käsitlevate liikmesriikide õigusnormidega.

4. Ühishankemenetlused ja -lepingud sisaldavad nõudeid lõigetes 5–12 sätestatud ühishankega seotud töövõtjate ja alltöövõtjate osalemise kohta.

5. Ühishankega seotud töövõtjad ja alltöövõtjad peavad olema asutatud ja nende juhtimisstruktuurid peavad paiknema liidus või assotsieerunud riigis. Nad ei tohi olla mitteassotsieerunud kolmanda riigi või mitteassotsieerunud kolmanda riigi üksuse kontrolli all või alternatiivselt peab nende suhtes olema kohaldatud taustauuringut Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/452 ([22]) tähenduses ning vajaduse korral leevendusmeetmeid, võttes arvesse käesoleva määruse artiklis 3 sätestatud eesmärke.

6. Erandina käesoleva artikli lõikest 5 võib liidus või assotsieerunud riigis asutatud ning mitteassotsieerunud kolmanda riigi või mitteassotsieerunud kolmanda riigi üksuse kontrolli all olev õigussubjekt osaleda ühishankes, kui ta esitab tagatised, mille õigsust kinnitab liikmesriik või assotsieerunud riik, kus ühishankega seotud töövõtja või alltöövõtja on asutatud. Tagatised peavad andma kindluse, et ühishankega seotud töövõtja või alltöövõtja seotus ei ole vastuolus liidu ega liikmesriikide julgeoleku- ja kaitsehuvidega, nagu on kindlaks määratud ühise välis- ja julgeolekupoliitika raames kooskõlas ELi lepingu V jaotisega, ega käesoleva määruse artiklis 3 sätestatud eesmärkidega.

7. Käesoleva artikli lõikes 6 osutatud tagatised võivad põhineda standardvormil, mille on koostanud komisjon, keda abistab artiklis 16 osutatud komitee, ning need on osa tehnilisest kirjeldusest, et tagada ühtlustatud kasutamine kogu liidus. Tagatistest peab eeskätt nähtuma, et ühishanke eesmärkide saavutamiseks on olemas meetmed, millega tagatakse järgmine:

a) ühishankega seotud töövõtja või alltöövõtja üle ei teostata kontrolli viisil, mis takistaks või piiraks tema suutlikkust tellimust täita ja tulemusi saavutada, ning

b) mitteassotsieerunud kolmandal riigil või mitteassotsieerunud kolmanda riigi üksusel puudub juurdepääs ühishankega seotud salastatud teabele ning ühishankega seotud töötajad või muud isikud on läbinud kooskõlas riigisiseste õigusnormidega liikmesriigi või assotsieerunud riigi julgeolekukontrolli.

8. Hankija esitab komisjonile teate käesoleva artikli lõikes 5 osutatud määruse (EL) 2019/452 tähenduses kohaldatud leevendusmeetmete või käesoleva artikli lõikes 6 osutatud tagatiste kohta. Lisateave kohaldatud leevendusmeetmete või tagatiste kohta tehakse komisjonile kättesaadavaks taotluse korral. Komisjon teavitab käesoleva määruse artiklis 16 osutatud komiteed kõikidest käesoleva lõike kohaselt esitatud teadetest.

([22]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. märtsi 2019. aasta määrus (EL) 2019/452, millega luuakse liitu tehtavate välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute raamistik (ELT L 79 I, 21.3.2019, lk 1).

9. Ühishankega seotud töövõtja või alltöövõtja taristu, rajatised, varad ja ressursid, mida kasutatakse ühishanke jaoks, peavad paiknema liikmesriigi või assotsieerunud riigi territooriumil. Kui ühishankega seotud töövõtjal või alltöövõtjal puuduvad kergesti kättesaadavad alternatiivid või asjakohane taristu, rajatised, varad ja ressursid liidus või assotsieerunud riigis, võivad nad kasutada oma taristut, rajatisi, vara ja ressursse, mis paiknevad või mida hoitakse väljaspool liikmesriikide või assotsieerunud riikide territooriumi, kui see ei ole vastuolus liidu ega liikmesriikide julgeoleku- ja kaitsehuvidega ning on kooskõlas artiklis 3 sätestatud eesmärkidega.

10. Ühishankemenetlused ja -lepingud sisaldavad samuti nõuet selle kohta, et kaitseotstarbelise toote suhtes ei kehti kas otse või ühe või mitme vahepealse õigussubjekti kaudu selline mitteassotsieerunud kolmanda riigi või mitteassotsieerunud kolmanda riigi üksuse piirang, mis piirab liikmesriikide võimet kaitseotstarbelist toodet kasutada.

11. Erandina lõikest 10 ning võttes arvesse geopoliitilist olukorda ja pakilist vajadust korraldada kaitseotstarbeliste toodete hankeid instrumendi toel, ei kohaldata kõnealuses lõikes osutatud nõuet pakiliste ja kriitiliste kaitseotstarbeliste toodete suhtes, kui on täidetud mõlemad järgmised tingimused:

a) ühishankes osalevad liikmesriigid või selles osalevad assotsieerunud riigid kohustuvad analüüsima, kas piirangu põhjustanud komponentide asendamine liidu päritolu alternatiivse piiranguvaba komponendiga on teostatav;

b) hangitud kaitseotstarbelisi tooteid kasutati enne 24. veebruari 2022 enamiku ühishankes osalevate liikmesriikide relvajõududes.

12. Liidust või assotsieerunud riikidest pärit komponentide maksumus ei tohi olla alla 65 % lõpptoote hinnangulisest maksumusest. Komponente ei tohi hankida mitteassotsieerunud kolmandatest riikidest, kelle tegevus on vastuolus liidu ja liikmesriikide julgeoleku- ja kaitsehuvidega, sealhulgas heanaaberlike suhete põhimõtte austamisega.

13. Käesoleva artikli kohaldamisel tähendab „ühishankega seotud alltöövõtja“ õigussubjekti, kes pakub kriitilise tähtsusega sisendeid, millel on toote toimimise seisukohast olulised ainulaadsed omadused, ja kellele määratakse vähemalt 15 % lepingu maksumusest.

Artikkel 10

Rahastamiskõlblikud üksused

Tingimusel et nad vastavad finantsmääruse artiklis 197 sätestatud rahastamiskõlblikkuse kriteeriumidele, on rahastamiskõlblikud üksused:

a) liikmesriikide avaliku sektori asutused;

b) assotsieerunud riikide avaliku sektori asutused;

c) hankijad.

Artikkel 11

Toetuse andmise kriteeriumid

1. Komisjon hindab pakkumusi järgmiste toetuse andmise kriteeriumide alusel:

a) igas ühishankes osalevate liikmesriikide või assotsieerunud riikide arv;

b) ühishanke hinnanguline maksumus;

c) asjaolu, et meede aitab edendada Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstuslikku baasi konkurentsivõimet, kohandamist, ajakohastamist ja arendamist**,** et võimaldada sellel tegeleda eeskätt kõige pakilisemate ja kriitilisemate kaitseotstarbeliste toodetega seotud vajadustega, nagu on viidatud artikli 3 lõikes 2, muu hulgas tarnetähtaegade, kättesaadavuse ja varustamisega;

d) asjaolu, et meede aitab täiendada varusid, sealhulgas varusid, mis on ammendunud reageerimise tõttu Venemaa agressioonisõjale Ukraina vastu, ning asendada vananenud varustust ja tugevdada artikli 3 lõikes 2 osutatud võimeid;

e) mil määral aitab meede tugevdada liikmesriikide ja assotsieerunud riikide vahelist koostööd, eelkõige seoses tehniliste ja finantsriskide ja -võimaluste proportsionaalse jagamisega, tuginedes tõeliselt koostööpõhisele kontseptsioonile, ning käesoleva määruse alusel hangitud toodete koostalitlusvõimet;

f) kuidas meede aitab kõrvaldada ühishangete ees seisvaid takistusi;

g) mil määral aitab meede kaasa Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi konkurentsivõimele ja selle kohandamisele struktuurimuutustega, sealhulgas tehnoloogiliste struktuurimuutustega, muu hulgas kavandatava tootmisvõimsuse loomise ja suurendamise, tootmismahtude reserveerimise kaudu, ning tarnekindlusele;

h) VKEde ning keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate osalemine;

i) uus piiriülene koostöö töövõtjate ja alltöövõtjate vahel kogu liidu tarneahelates;

j) meetme elluviimise kavade kvaliteet ja tõhusus.

2. Tööprogrammis sätestatakse täiendavad üksikasjad lõikes 1 sätestatud toetuse andmise kriteeriumide kohaldamise kohta, sealhulgas võimalikud kriteeriumide kaalud. Tööprogrammis ei kehtestata eraldi künniseid.

3. Komisjon jagab oma konkursikutse hindamisaruannet artiklis 16 osutatud komiteega. Komisjon jagab taotlejatega üksikasjalikku aruannet nende pakkumuste hindamise tulemuste kohta.

Artikkel 12

Tööprogramm

1. Instrumenti rakendatakse finantsmääruse artikli 110 kohase mitmeaastase tööprogrammi (edaspidi „tööprogramm“) kaudu.

2. Komisjon võtab tööprogrammi vastu rakendusaktiga. Nimetatud rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 16 lõikes 3 osutatud kontrollimenetlusega.

3. Tööprogrammis esitatakse:

a) ühishanke meetmete minimaalne rahaline maht;

b) rahalise toetuse esialgne summa, mida antakse meetmetele, mida rakendab vähemalt artikli 8 lõike 1 punktis c ettenähtud minimaalne arv liikmesriike;

c) stiimulid suurema maksumusega hangeteks ja täiendavate liikmesriikide või assotsieerunud riikide kaasamiseks olemasolevasse koostöösse;

d) liidu toetuse kogusumma iga rahastamisprioriteedi kohta;

e) ühishangetega seotud koostööd hõlmavate meetmete kirjeldus;

f) ühishanke hinnanguline maksumus;

g) pakkumuste hindamise ja väljavalimise kord;

h) vahe-eesmärkide (mis peavad olema kavandatud viisil, mis näitab olulisi edusamme meetmete rakendamisel, saavutatavaid tulemusi ning seotud väljamaksmisele kuuluvaid summasid) kirjeldus;

i) punktis h osutatud vahe-eesmärkide saavutamise, tingimuste täitmise ja tulemuste saavutamise kontrollimise kord ning

j) summade kindlaksmääramise ja asjakohasel juhul kohandamise meetodid.

4. Tööprogrammis sätestatakse rahastamisprioriteedid kooskõlas artikli 3 lõikes 2 osutatud vajadustega. Nimetatud rahastamisprioriteetide eesmärgiks on tagada piisava koguse kõige pakilisemate ja kriitilisemate kaitseotstarbeliste toodete kättesaadavus, et kõrvaldada kõige pakilisemad võimepuudujäägid, nagu on osutatud kaitseinvesteeringute puudujääkide analüüsi ja edasisi samme käsitleva ühisteatise 4. punktis.

Artikkel 13

Salastatud teavet ja tundlikku teavet reguleerivate normide kohaldamine

1. Käesoleva määruse kohaldamisel:

a) määravad ühishankes osalevad liikmesriigid ja assotsieerunud riigid kooskõlas riigisiseste õigusnormidega kindlaks omavahelise korra, mida kohaldatakse kõnealuste ühishangete puhul kasutatava salastatud teabe kaitsmise suhtes.

b) tagab iga liikmesriik, et ELi salastatud teave oleks kaitstud tasemel, mis on samaväärne sellega, mis on tagatud otsuses 2013/488/EL sätestatud julgeolekunormidega;

c) komisjon kaitseb instrumendiga seoses saadud ELi salastatud teavet kooskõlas julgeolekunormidega, mis on sätestatud otsuses (EL, Euratom) 2015/444.

2. Selleks et hõlbustada salastatud teabe ja tundliku teabe vahetamist komisjoni ning liikmesriikide ja assotsieerunud riikide ning kohasel juhul avalduse esitajate ja vahendite saajate vahel, loob komisjon turvalise teabevahetussüsteemi. Nimetatud teabevahetussüsteemi puhul võetakse arvesse liikmesriikide julgeolekunorme.

Artikkel 14

Järelevalve ja aruandlus

1. Komisjon teostab käesoleva määruse rakendamise üle järelevalvet ja esitab kord aastas aruandeid Euroopa Parlamendile ja nõukogule. Selleks kehtestab komisjon vajaliku järelevalvekorra.

2. Komisjon koostab hiljemalt 31. detsembriks 2026 instrumendi raames võetud meetmete mõju ja tulemuslikkust hindava aruande (edaspidi „hindamisaruanne“) ning esitab selle Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

3. Hindamisaruanne põhineb konsultatsioonidel liikmesriikide ja peamiste sidusrühmadega ning selles hinnatakse edusamme, mida on tehtud artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamisel. Selles hinnatakse instrumendi toimimise võimalikke kitsaskohti ning eeskätt instrumendi panust järgmisse:

a) koostöö liikmesriikide ja assotsieerunud riikide vahel, sealhulgas uue piiriülese koostöö loomine;

b) VKEde ning keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate meetmetes osalemine;

c) uue piiriülese koostöö loomine töövõtjate ja alltöövõtjate vahel kogu liidu tarneahelates;

d) Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstuslikku baasi konkurentsivõime ning kohandamise, ajakohastamise ja arendamise edendamine, et võimaldada sellel tegeleda eelkõige kõige pakilisemate ja kriitilisemate kaitseotstarbeliste toodetega;

e) instrumendist toetatavate kõige pakilisemate ja kriitilisemate kaitseotstarbeliste toodete ühishankelepingute kogumaksumus.

4. Tuginedes olemasolevale hankija panusele, näiteks artikli 9 lõike 11 punkti a kohastele teostatavusuuringutele ja kohasel juhul elutähtsa tehnoloogia vaatluskeskuse raames tehtud tööle, määratakse hindamisaruandes kindlaks instrumendi rahalisel toetusel hangitud toodetega seotud puudujäägid ja kriitilised sõltuvused mitteassotsieerunud kolmandatest riikidest. Hindamisaruanne annab teavet komisjoni tööks seoses tehnoloogia tegevuskavadega, sealhulgas leevendusmeetmetega nende puudujääkide ja kriitiliste sõltuvuste kõrvaldamiseks. Komisjon kaalub meetmete ettepanekute tegemist, et leevendada puudujääke ja kriitilist sõltuvust mitteassotsieerunud kolmandatest riikidest Euroopa Kaitsefondi raames, kui see on asjakohane, mõeldes samal ajal kriitiliselt ette kõigi Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstuslikku baasi tarneahelas vajalike komponentide tagamisele.

5. Ükski liikmesriikidele esitatav aruandlusnõue ei piira riigisiseste õigusnormide ning ELi toimimise lepingu artikli 346 kohaldamist.

Artikkel 15

Teave, teavitamine ja avalikustamine

1. Ilma et see piiraks salastatud teabe ja tundliku teabe kaitset käsitlevate liidu õiguse ja riigisiseste õigusnormide kohaldamist, märgivad liidu rahaliste vahendite saajad ära nende vahendite päritolu ja tagavad liidu rahastamise nähtavuse eriti meetmete ja nende tulemuste tutvustamisel, andes eri sihtrühmadele, sealhulgas meediale ja üldsusele, selle kohta sidusat, tulemuslikku ja proportsionaalset suunatud teavet.

2. Komisjon rakendab instrumendi, instrumendi alusel võetud meetmete ja saavutatud tulemustega seotud teabe- ja teavitamismeetmeid.

3. Instrumendile eraldatud rahaliste vahenditega panustatakse liidu poliitiliste prioriteetide edastamisse institutsioonilistes sõnumites niivõrd, kuivõrd need prioriteedid on seotud artiklis 3 sätestatud eesmärkidega.

Artikkel 16

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

2. Euroopa Kaitseagentuur kutsutakse osalema vaatlejana, et ta saaks esitada oma seisukohti ja pakkuda oskusteavet. Samuti kutsutakse komiteed abistama Euroopa välisteenistus.

3. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

Kui komitee arvamust ei esita, ei võta komisjon rakendusakti eelnõu vastu ja kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artikli 5 lõike 4 kolmandat lõiku.

Artikkel 17

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Strasbourg, 18. oktoober 2023

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
president	*eesistuja*
R. METSOLA	J. M. ALBARES BUENO